

ZENEAKADÉMIA
ALAPÍTVÁ 1875

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

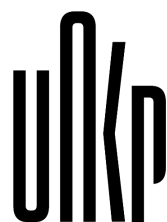
**LISZT FERENC ZENEMŰVÉSZETI EGYETEM
ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAM
2022/2023. TANÉV**

ONLINE ZÁRÓKONFERENCIA

**DOKTORI, POSZTDOKTORI ÉS
BOLYAI+ SZEKCIÓ**

2023. augusztus 24.

PROGRAMFÜZET

Új Nemzeti
Kiválóság Program

DOKTORI, POSZTDOKTORI ÉS BOLYAI+ SZEKCIÓ

10:00-10:20

Zámbó Jonatán (zeneelmélet)

Régi és új, avagy Parthenia című csembalódarabom zenetörténeti és zeneelméleti vonatkozásai

10:20-10:40

Bene Róza (csembaló)

Magyar csembalórepertoár az 1970-es években

10:40-11:00

Tabajdi Ádám (orgona)

Stiláris rétegződés Gárdonyi Zoltán orgonaszonátaiban

11:00-11:20

Bozó Péter (zenetudomány)

C. Ph. E. Bach „szabálytalan” rondói történeti összefüggésben

11:20-11:40

Miranda Liu (hegedű)

Benjamin Britten hegedűversenye

11:40-11:50

KÁVÉSZÜNET

11:50-12:10

Kecskés D. Balázs (zeneszerzés)

Új brácsaverseny megalkotása

12:10-12:30

Cselényi Máté (zenetudomány)

Liszt Ferenc látogatásai Magyarországon az 1850-es években

12:30-12:50

Mészáros Zsolt Máté (orgona)

Liszt Ferenc Cantico del Sol di San Francesco című művének változatai

12:50-13:10

Bánki Berta (fuvola)

Melis László és Jeles András mint alkotótársak a második nyilvánosságban

13:10-13:40

EBÉDSZÜNET

13:40-14:00

Lipták Dániel (zenetudomány)

Dincsér Oszkár népzene kutatói munkásságának adatai a Néprajzi Múzeumban

14:00-14:20

Szabó Ferenc János (zenetudomány)

Zenetudomány és hangfelvétel: történeti áttekintés

14:20-14:40

Balogh Máté (zeneszerzés)

Wind Book 2023

14:40-15:00

Razvaljajeva Anasztázia (hárfa)

Új kortárs magyar pedagógiai darabgyűjtemény hárfára zeneiskolások és konzis korosztály számára

15:00-15:20

Kiss Péter (zongora)

Megörökített múlt - A Zeneakadémia meghatározó egyéniségeinek nyomában

A konferenciához [ezen a Zoom linken](#) keresztül lehet csatlakozni. Passcode: 741016

AZ ELŐADÁSOK ÖSSZEFOGLALÓI

Balogh Máté

Wind Book 2023

Wind Book 2023 című darabgyűjteményem az amatőr fúvószenekari mozgalmat célozza meg új, pedagógiai jellegű művekkel. A programomban vállalt repertoár kiépítését három szinten végeztem:

1. gyermek- (illetve zeneiskolai) fúvószenekaroknak komponált művek
2. ifjúsági (középfiskolai és szakközépfiskolai) fúvószenekaroknak komponált művek
3. amatőr felnőtt (és koncert-) fúvószenekaroknak komponált művek.

Mindhárom szinten befújási és intonálási gyakorlatokat, a fúvószenekar egyes részkararacsportjainak (rezes kis- és nagypartinak, a fafúvók kórusának, illetve ezek kombinációinak) szánt karakterdarabokat, valamint egy-egy nagyobb szabású zenekari koncertdarabot is komponáltam.

A művek partitúráit és szólamkottáit a honlapomon nyilvánossá és ingyenesen letölthetővé tettem. A *Wind Book 2023* tartalma:

1. Corale 1	12. Hoquetus-Minuet
2. Corale 2	13. Intrada
3. Corale 3	14. Kolo
4. Corale 4	15. Kujawiak
5. Courante	16. Lamentatio
6. Fanfara 1	17. Makam
7. Fanfara 2	18. March
8. Fanfara 3	19. Piccola Marcia Grottesca
9. Fanfara 4	20. Réjoissance
10. Hoquetus 1	21. Studio dell'intonazione
11. Hoquetus 2	22. Tango Loop

Bánki Berta

Melis László és Jeles András mint alkotótársak a második nyilvánosságban

A rendszerváltozásig aktív besúgóhálózat működött Magyarországon, amely a kulturális élet képviselőit is megfigyelés alatt tartotta. A hivatalos államszocialista nyelvtől eltérő alkotások a második nyilvánosságba kényszerültek, így a Melis-Jeles alkotópáros operája, *A mosoly birodalma* is, amelyet 1986-ban mutatott be a Monteverdi Birkózókör és a 180-as csoport. Melis László a zeneszerző, Jeles András a rendező és a librettó elkészítője. Kettejük alkotótársi kapcsolatára a rendelkezésre álló levéltári anyagok feldolgozásával is szeretnék rávilágítani; ehhez az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában található ügynökakták anyagait dolgoztam fel.

A Melis László és Jeles András neveit tartalmazó jelentéseket rendszereztem - a *Mosolyon* kívül lakásszínházi eseményekre, nyílt levelekre és filmvetítésekre felosztva őket -, majd egy összefoglaló tanulmányt írtam, amely a *Theatron* 2023/3. számában fog megjelenni.

Az ÚNKP-ösztöndíj megpályázásakor további vállalásom volt a Melis-hagyaték feldolgozásának folytatása, ehhez tartozik *A mosoly birodalma* kéziratos partitúrája alapján egy digitális kotta elkészítése a nyár folyamán, illetve az opera zenei elemzése a jövő évadban. Az opera színháztudományi szempontból jelentős figyelmet kapott, így különösen fontos és hiánypótló, hogy a mű zenei oldalát is megvizsgálva készüljön el egy átfogó elemzés.

Bene Róza

Magyar csembalórepertoár az 1970-es években

A tudományos és művészeti munka tárgyát az 1970-es évek magyar szólócsembaló műveinek elemzése és előadása képezi. A 20. század hazai szólócsembaló irodalmának legaktívabb időszaka volt ez az évtized, amelyből tizenhárom művet ismerünk öt zeneszerző (Arányi-Aschner György, Ligeti György, Ribáry Antal, Vándor Iván és Sárosi László) tollából.

A hangszer a modernizmus (illetve posztmodern hatások) és az egyre inkább feltörekvő historizmus kereszttüzeiben áll, ez a jelenség inspirálja a szerzőket arra, hogy csembalóra komponáljanak. Az öt magyar zeneszerző munkásságába való betekintés lehetőséget kínál az említett művek művészi ihletésének megismerésére és azok mélyebb megértésére. Jelenleg ez a repertoár (a két Ligeti darab kivételével) kívül esik a szakma látóterén, bár a művek nem ismeretlenek, a korszakról és a csembaló kapcsolatáról látható kép még bővíthető, alakítható. Feltételezhető, hogy a szerzői egyéni hangok a korszak eklektikájára jellemzően stílusirányzatokba illeszkednek, amelyek tükrében a hangszer viszonya is láthatóvá válik a korabeli magyar zenei élettel. Az előadás célja közelebb hozni a hallgatót ennek az évtizednek a hazai szólócsembaló zenéjéhez, így a modern csembalózenével való jelenlegi kapcsolat hiányt pótolva szorosabbra fűzhető. A csembalódarabok megismerése egy új, aktívabb kontaktusba hozhatja a magyar modern zenével foglalkozó, csembaló iránt érdeklődő művészeket.

Bozó Péter

C. Ph. E. Bach „szabálytalan” rondói történeti összefüggésben

Carl Philipp Emanuel Bach rondóinak - mindenekelőtt a Für Kenner und Liebhaber gyűjtemény (megj. 1779-1787) billentyűs rondóinak - különleges figyelmet szentel a műfaj/forma történetét tárgyaló irodalom. A témába vágó írások (Leisinger 1998; Cole 2001 és 1969; Clercx 1935) hajlamosak egyfajta „zenetörténeti mellékvágánynak” tekinteni a szóban forgó repertoárt. Mégis, Bachnak ezek a furcsa rondói, melyeknek legfeltűnőbb sajátossága a refrén nem tonikai hangnemben történő felidézése, az egyéb tekintetben is variált ismétlés, valamint az improvizatív elemek alkalmazása, mintha nem maradtak volna teljesen hatás nélkül. Johann Nikolaus Forkel már 1776-ban azért méltatta a Wq. 90/2 G-dúr kíséretes szonáta záró rondóját, mert „feltűnően különbözik e manapság oly kedvelt és uralkodó zenei műfaj többi képviselőjétől”; Daniel Gottlob Türk 1789-ben Philipp Emanuelt nevezte meg a nem tonikai rondórepríz feltalálójaként; majd egy évtizeddel később Augustus Frederick Christopher Kollmann is Bach egyik műve (Wq. 90/2 kíséretes szonáta, III.) alapján írta le és „improper rondo” (szabálytalan rondó) néven említette a típust. Mi több, a nem tonikai repríz Mozart egyes rondóinak nevezett, ám összességében inkább szonátaformára emlékeztető műveiben is feltűnik, akár csak később Beethoven és Schubert egyes rondóiban. Előadásomban abból a Philipp Emanuel Bach rondóinak szentelt tanulmányomból szeretnék ízelítőt adni, amely a Bolyai+ ÚNKP-ösztöndíj támogatásának köszönhetően várhatóan a nyár folyamán fog megjelenni a *Magyar Zene* folyóiratban.

Cselényi Máté

Liszt Ferenc látogatásai Magyarországon az 1850-es években

Liszt Ferenc (1811-1886) mindenkori magyarországi látogatásai kulturális, társadalmi és politikai eseménynek számítottak. Magától értődő, hogy kapcsolati hálója ez idő alatt folyamatosan növekedett, megismerkedett számos, a magyarság vezető köreihez tartozó nemesi családdal és egyházi személlyel, értelmiségiekkel és muzikusokkal. Ismeretségi köre hosszú évtizedekre befolyásolta Magyarországhoz való viszonyát. Gyermekkorát követően 1839-ben látogatott először Magyarországra, az 1848-as események előtt ezt egy további látogatás követte (1846-ban). Az új, neoabszolutista rendszerben úgy tűnik, kapcsolati hálója és Magyarországhoz fűződő viszonya megváltozott.

Előadásomban egyfelől Liszt és a Bach-korszaki Magyarország viszonyát, másfelől a szakirodalomban eddig kevésbé tárgyalt 1850-es évek Liszt-látogatásai közül (1856 és 1858) az előbbit részletezem. A hazai és nemzetközi visszhangot keltő esztergomi bazilika templomszentelési ünnepségéhez köthető Liszt-látogatást intrikák sora előzte meg. Paradox módon a bemutató ennek is köszönhető egyöntetű sikerét. Előadásomban primer és szekunder források segítségével mutatom be Liszt 1856-os magyarországi látogatását és ezzel az Új Nemzeti Kiválósági Program keretében végzett kutatásaimnak néhány eredményét.

Kecskés D. Balázs

Új brácsaverseny megalkotása

A vonós művészek szerencsések, mivel számos kiváló darab közül választhatnak műveket a repertoárjukba. Igaz ez a vonós versenyművekre is - kiváltképp a hegedűre vagy csellóra írott concertók esetében. Bár brácsára is születtek nagyszerű darabok - elég, ha Walton, Hindemith vagy akár Bartók versenyműveire vagy olyan kamaraművekre gondolunk, mint Sosztakovics brácsa-zongora szonátája -, a mélyhegedű az említett két hangszerhez képest összességében kevesebb figyelmet kapott a zeneszerzők részéről.

Ennek a ténye, valamint a hangszer gyönyörű, semmihez sem hasonlítható hangzása érlelte meg bennem egy új, brácsára és zenekarra írott versenymű tervét. Az utóbbi években intenzíven foglalkoztam a hangszerrel. 2017-ben az azóta elhunyt Rakos Miklós brácsaművész felkérésére újra meghangszereltem Bartók befejezetlenül maradt brácsaversenyét, amelynek során nemcsak a Bartók-vázlatokkal, de a szólóhangszerrel is alaposan megismerkedtem. A Rakos-féle új verzió Szűcs Máté előadásában számos helyen elhangzott már - többek között Pécsen, Miskolcon és Genfben is.

Új brácsaversenyemben igyekeztem összefoglalni a hangszerről szerzett tapasztalataimat. A darabon Szűcs Mátéval rendszeresen egyeztetve dolgoztam. Ő is mutatta be a kompozíciót 2023. március 19-én Győrben, a Győri Filharmonikus Zenekar közreműködésével, Rajna Martin vezényletével.

Kiss Péter

Megörökített múlt - A Zeneakadémia meghatározó egyéniségeinek nyomában

Kutatásom az előző évi ösztöndíjas munkámmal szoros összefüggésben, annak folytatásaként zajlott. Míg előző évben az 1997 utáni időszak Aviso Stúdió által rögzített anyagai közül négy művész mesterkurzusára koncentráltam, idei célkitűzésem az 1997 előtti, Zeneakadémián rendezett mesterkurzusok, előadások, nyilvános próbák felvételeinek felkutatása, rendezése és közzététele volt. A budapesti Zeneakadémián az Aviso elődintézményeként működő Stúdió és Hangtár fennállása alatt a koncertek és hangfelvételek készítésén kívül egyik feladata lehetett az általam kutatott események rögzítése. A vizsgált időszakban, a Stúdió létrejöttétől egészen 1997-es fennállásáig a Zeneakadémián olyan nagy formátumú előadóművészek és pedagógusok tartottak mesterkurzusokat, mint Ligeti György, Leonard Bernstein, Simon Albert vagy Végh Sándor. Ezen események rögzítését - visszaemlékezések alapján - evidenciaként kezelve kutatásom egyik célja ezen feltételezett állomány megtalálása volt, ám idővel sajnálatos módon egyre több információ bizonyította az ellenkezőjét, így munkám során később a Zeneakadémia egykori hallgatóinak, tanárainak, valamint a magyar zenei élet különböző szereplőinek emlékezetére és információira támaszkodhattam. A forráskutatás során magánszemélyek hang- és képanyagát, valamint a Zeneakadémia Hangtárának és az MTVA Archívumának adatbázisát vizsgáltam. A kirajzolódó anyag olyan összetett területekre nyújt bepillantást, mint a korszerű állománykezelés, a digitalizáció fontossága, az intézmények különböző feladatköre, valamint a Zeneakadémia kiemelkedő művészei és oktatói hagyatékának sorsa. A vállalt célkitűzések mellett - előző évi munkámhoz hasonlóan - két művész, Bogányi Gergely és Malcolm Bilson egy-egy előadását és mesterkurzusát is feldolgoztam, melyet az Aviso rögzített, így a korábbi kurzusok mellett ezek az események is elérhetővé válnak a Zeneakadémia polgárai számára.

Lipták Dániel

Dincsér Oszkár népzenekutatói munkásságának adatai a Néprajzi Múzeumban

Dincsér Oszkár (1911-1977) a Néprajzi Múzeum gyakornokaként, Lajtha László munkatársaként dolgozott a zenei gyűjteményben 1937-től 1944 végéig. Ezek az évek fontos új lehetőségeket hoztak a kutatásban, mint a népzenei gramofonfelvételek megindulása vagy Magyarországnak a bécsi döntésekkel bekövetkező területi gyarapodása. Ugyanakkor egyre erősödő forrás- és nyersanyaghiánnyal, légvédelmi veszéllyel is szembe kellett nézniük a kutatóknak, ami gátolta a gyűjtött zenei adatok folyamatos lejegyzését, dokumentálását, míg végül 1944-ben évekre megszakadt a munka, később pedig részben már más munkatársak folytatták. Mivel a zenei gyűjteményben elsősorban a „támlapok”, azaz lejegyzések hivatottak a metaadatok rögzítésére, a lejegyzés elmaradása esetén ezek is elveszhetnek; ez lett a sorsa Dincsér számos fonográffelvételének. Napjainkban a digitális technológiák jó lehetőséget adnak arra, hogy a különböző forrásokból származó adatok gondos összesítésével az elveszett metaadatokat rekonstruáljuk, s ezzel a zenei adatok értékét, használhatóságát növeljük. Ilyen külső forrás többek között a múzeum Irattára, Fényképgyűjteménye, törzskönyvei, Lajtha László népzenekutatói kapcsolatos hagyatéka a Hagyományok Házában, valamint Dincsér publikációi és a BTK Zenetudományi Intézetben őrzött hagyatéka, amelynek feldolgozását egy korábbi ÚNKP-pályázat keretében végeztem el. Előadásomban a zenei adatok szempontjából foglalom össze kutatásom jelenlegi állását.

Mészáros Zsolt Máté

Liszt Ferenc Cantico del Sol di San Francesco című művének változatai

Liszt Ferenc 1862-ben Rómában komponálta *Cantico di San Francesco* című kantátáját Assisi Szent Ferenc Naphimnusza alapján. Már a kompozíció első változatát számos különböző hangszerelésben készítette el és többször is átdolgozta azokat. A második változat 1883-ban érte el végleges formáját, amelyet követően *Cantico del Sol di San Francesco* címen jelent meg nyomtatásban. „Úgy vélem, legjobb műveim közül való” - írta a zeneszerző Carolyne zu Sayn-Wittgensteinnek. Az első változat utolsó variánsa a zenekar mellett különböző billentyűs hangszerek kíséretével - orgona, zongora, vagy harmónium és zongora - is előadható. Ezen hangszerelések kritikai kiadása a mai napig várat magára. A *Cantico* kiemelten fontos lehetett Liszt Ferenc számára, hiszen amellett, hogy több különböző átíratot készített belőle, billentyűs és kamarazenei műveiben is felhasználta annak témáit. Munkám során a kantáta és az annak zenei anyagait alkalmazó egyéb kompozíciók keletkezéstörténetét kutattam, összevetettem és elemeztem a különböző variánsokat, valamint előkészítettem kiadásra a bariton szólistára, ad libitum unisono férfikarra és orgonára írott változat kottáját, amelyet kritikai jegyzetekkel is elláttam.

Miranda Liu

Benjamin Britten hegedűversenye

Az ösztöndíjprogram során Benjamin Britten hegedűversenyére összpontosítottam a kutatásomat, a disszertációmban már korábban elért eredményekre építve. Munkám elsősorban a *Hegedűverseny* elemzése és a 3. tételben található Passacaglia forma feltárása körül forgott - egy olyan műfaj körül, amelyet Britten különösen ismert. Ez volt az első Passacaglia, amelyet megírt.

Összehasonlító tanulmányt készítettem a Britten-versenymű és más 20. századi zeneszerzők műveiről, megvizsgálva a hasonlóságokat és a különbségeket. Ezen túlmenően kutattam, milyen hatásai voltak a kortárs orosz szerzőknek Britten munkásságára.

Az ösztöndíjas időszak befejező szakaszában egy kamarazenei koncertet valósítok meg a New Millennium Nemzetközi Kamarazenei Fesztiválon. A 2023. augusztus 31-re tervezett koncerten Britten *Hegedű-zongora szvitje* hangzik majd el, amely úgy gondolom, méltó lezárása tudományos munkámnak.

Razvaljajeva Anasztázia

Új kortárs magyar pedagógiai darabgyűjtemény hárfára zeneiskolások és konzis korosztály számára

Az ÚNKP „Tudománnyal fel!” kategóriájának ösztöndíjasaként arra vállalkoztam, hogy a felkérésemre komponált kortárs hárfaművekből összeállítok egy kötetet a zeneiskolás és konzis korosztály számára. A pályázat megírásához a kortárs zene iránti érdeklődésem, valamint Teöke Marianne 1976-os *Tarka-barka* című, hat kortárs magyar zeneszerző műveit magába foglaló zongoragyűjteménye adta az ötletet.

A gyerekeket a zenélés alapjaiba bevezető gyakorlatok és darabok legtöbb esetben régi mesterektől származnak. A hangszerjáték kezdetén a stílus, ízlés és játéktechnika között kialakult szoros kapcsolat később gátjává válhat az új befogadásának. Amíg a tudományban, a képző- és filmművészetben, valamint a könnyűzenében természetes az újdonságok befogadása, addig a klasszikus kortárs zene iránt kevésbé tapasztalható élénk érdeklődés. Mozart és Rossini korában a fókusz a legújabb művekre irányult, de ma az egyre fogyatkozó klasszikus zenei közönség körében a 18-19. századi kompozíciók jóval népszerűbbek a kortársakhoz képest. Tanári tapasztalatom ugyanezt mutatja: az alap- és középfokú hárfatanításban alkalmazott alaprepertoár jelentős része főként klasszikus és romantikus hárfás-zeneszerzők - többek között Nadermann, Bochsá - tollából származik, miközben a kortárs zene jóval kisebb hangsúlyt kap. Bár az elmúlt évtizedben számos új mű kottája vált elérhetővé, Magyarországon elsősorban Bernard Andres (*1941) az egyik legtöbbet játszott kortárs hárfás szerző: a francia hárfaművész több kötetnyi művet komponált pedálos és kampós hárfára, így a kezdő hárfások jobb esetben ezeken a klasszikus, jazz- és világzenei hatásokat ötvöző műveken keresztül találkoznak a kortárs zenével.

Az általam megkeresett zeneszerzők érdeklődéssel fogadták, hogy felkérésemre olyan rövid karakterdarabokat komponáljanak, melyek leegyszerűsített formában nyújthatnak betekintést zenei gondolkodásmodjukba. A projekt kivitelezése, a szerzőkkel való együttműködés azonban sokkal összetettebbnek bizonyult, mint ahogy azt előzetesen gondoltam: világossá vált, hogy nem is olyan egyszerű olyan műveket komponálni, amelyek egyaránt megfelelnek a gyerekek testi és szellemi képességeinek, valamint a szerzők szakmai-művészi igényeinek. Olyan, új darabokkal szerettem volna megismertetni a fiatalokat, melyek felszabadítóan hatnak kreativitásukra, illetve egy általuk kevésbé ismert zenei esztétika jegyében fogantak. A gyűjteményben szólóművek és hárfára született kompozíciók egyaránt megtalálhatók. Bízom benne, hogy e kötet több olyan kortárs magyar művet is kínál az újabb generációnak, melyek hatására kedvet kaphatnak a számukra eddig ismeretlen, újabb zenei törekvések megismeréséhez.

Szabó Ferenc János

Zenetudomány és hangfelvétel: történeti áttekintés

A hangfelvételekre alapozott zenetudományi kutatás - elsősorban, de nem kizárólag az összehasonlító interpretációelemzés - napjaink egyik legkedveltebb tudományos kutatási ága. Azonban nem volt ez mindig így. Bár a hangrögzítés már 1877 óta lehetséges, a tudományos kutatás viszonylag későn kezdte komolyan venni a hangfelvételek forrásértékét. Robert Philip *Performing Music in the Age of Recording* című, 2004-ben megjelent könyvének előszavában említi, hogy az Oxfordi Egyetem még az 1960-as évek végén is visszautasította a hangfelvételekkel kapcsolatos kutatási javaslatát.

A 20. század folyamán különböző tudományágak - etnomuzikológia, pedagógia, lingvisztika, zenetudomány - és művészeti irányzatok érdeklődését keltette fel a hangfelvétel, sőt Erich Valentin 1961-ben önálló tudományként is definiálta a diszkológiát. Az érdeklődés újabb és újabb hullámainak hátterében a hangrögzítés technikai fejlődésének lépéseire ismerhetünk rá. Előadásomban röviden bemutatom azt a folyamatot, amelynek során a hangfelvételek elfoglalták a mai pozíciójukat a zenetudományi kutatásokban, a folyamat egyes állomásait egy-egy jelentős tudományos publikáció ismertetésével illusztrálom.

Tabajdi Ádám

Stiláris rétegződés Gárdonyi Zoltán orgonaszonátaiban

Gárdonyi Zoltán orgonaszonátái az európai zene viszonylatában is műfajának legkiválóbb alkotásai közé tartoznak. Az 1944-ben elkészült Első, a három évvel később közreadott Második, majd az időben jóval távolabb álló, 1983-ban befejezett Harmadik orgonaszonáta a szerző életművének és zeneszerzői stílusformálódásának kiemelkedő állomásai. Gárdonyi Zoltán félreismerhetetlenül egyedi zeneszerzői hangjának kialakulásában számos zeneszerző hatását felismerhetjük, melyre meghatározó hatást gyakorolt Gárdonyi zenetudományi munkássága is. Az 1929-től 1986-ig közzétett, mintegy száz írásműve a hazai Liszt- és Bach-kutatás szellemi alapjának tekinthető. Gárdonyi zenetörténeti távlatú mesterei mellett - melyek közé Liszt és Bach mellett César Franck is sorolható - tanuló éve alatt két kimagasló zenészegyéység hagyott meghatározó nyomokat zeneszerzői stílusán: Kodály Zoltán és Paul Hindemith.

Kutatásom során ezen perspektívákból kiindulva igyekeztem feltárni Gárdonyi orgonaszonáta-termésének stiláris sajátosságait, hogy ezek a tényezők milyen módon hatottak egymásra és végső soron miként nyilvánultak meg a három orgonaszonátaiban. A kutatás módszertana három különböző megközelítésből történt: a zenetudós Gárdonyi szemszögéből, zeneirodalmi témájú publikációin, elméleti munkáin keresztül; a zeneszerző Gárdonyi nézőpontjából, a nagyhatású zeneszerzők és Gárdonyi saját műveinek analízisével; továbbá az egyházzene Gárdonyi perspektívájából, a több száz éves szakrális zenei hagyomány tükrében.

Zámbó Jonatán

●
*Régi és új, avagy Parthenia című csembalódarabom
zenetörténeti és zeneelméleti vonatkozásai*

Vállalásom egy új, csembalóra készülő mű megkomponálása volt. A kutatás során olyan régizenei inspirációs forrásokat kerestem, melyeket legjobban talán Schütznek Kurtágra, Frescobaldinak Ligetire tett hatásával lehet szemléltetni. Ezeket végül a 16. század második felének angol billentyűs zenéjében, pontosabban a valószínűsíthetően 1612-13-ban, Londonban megjelent, *Parthenia* című gyűjtemény darabjaiban találtam meg. Elkészült művem erre a kiadványra reflektál, saját szemszögemből.

Három kérdést tartok lényegesnek a reflexió szempontjából:

1. Mi is ez a gyűjtemény? Összefüggő tételek ciklusa, netán különböző darabok összessége?
2. Milyen módon lehet továbbgondolni, mai környezetbe átültetni a Parthenia darabjainak logikáját?
3. Miként kell másképpen gondolkodni a csembalóra való komponáláskor a zongorára történő íráshoz képest?

Az első kérdésre a választ inkább zenetörténeti, a másodikra zeneelméleti, a harmadikra kísérletező-gyakorlati jellegű kutatómunka adja meg.

Az 1612-13-as *Parthenia* huszonegy darabot tartalmaz, három zeneszerző tollából. Nyolcat William Byrd, hetet John Bull, hatot pedig Orlando Gibbons komponált. A kötet túlnyomórészt tánctételeket (pavan, galliard) tartalmaz, de helyet kapott benne mindegyik szerzőtől legalább egy prelúdium, valamint Gibbonstól egy négyszólamú kontrapunktikus fantázia is. A gyűjtemény nem egy nagy ciklus, bár a darabok elrendezése követ egy bizonyos logikát, ami a kiadvány létrejöttének okából és szimbolikájából eredeztethető.

Művem minden tétele párhuzamba állítható a *Parthenia* egy-egy darabjával, amelyek bizonyos jellegzetességei más zenei nyelven is működnek. Többek között ilyen például a prelúdiumok improvizatív jellege, a táncok metrumainak összefüggései, a ritmika sűrűsödése, a tételek hosszainak arányai és belső felépítésük. A komponálás során segítségemre voltak 20. századi, valamint kortárs csembalóművek is, és többféle technikát, stílusjegyet is felhasználtam.

A munkát zongora mellett végeztem, majd a kész mű csembalóra való átültetését tettem meg. Így világosan látszódnak a két hangszer kezelése közötti különbségek, melyek leghangúlyosabban az artikulációkban és az akkordok kezelésében jelennek meg.

Az Új Nemzeti Kiválóság Program 2022/2023. tanévi intézményi konferenciájának megvalósulását a Kulturális és Innovációs Minisztérium támogatta.

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

Lebonyolító:

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti
Kiválóság Program